

DAGBOEK OVER

HEILIGEN EN ONHEILIGEN

Pieter L. de Jong

WOORD VOORAF

Dit boekje met voor elke dag een korte meditatie heb ik geschreven na veel aarzeling. Ik wilde mij richten op der-tigers en jonge veertigers. Zij hebben veelal een zwaar leven: man en vrouw hebben een baan, ook nog kinderen en vaak ouders die steeds meer aandacht nodig hebben. Op hun werk en in de kerk moeten ze steeds meer verantwoordelijkheid nemen. Ze dreigen te verstikken in een soort soci-stress. Bijbellezen en even nadenken kunnen er dan zomaar bij inschieten. Hoe kan ik hen bereiken?

Nu hoop ik dat dit boekje – de meditaties zijn niet lang – hen helpt toch even stil te worden, hun smartphone even uit handen te leggen, en te luisteren naar een Bijbeltekst en een paar gedachten daarover.

In de Bijbel wemelt het van boeiende mensen, mannen en vrouwen. Allemaal mensen die je iedere dag tegen kunt komen. Op je werk, in de politiek, in de kerk, op tv. Ik heb naar veel van deze mensen in de Bijbel gekeken en me laten inspireren. Soms was ik in één dag met iemand klaar, andere figuren boeiden me wel eens een paar weken. In het kijken naar bijbelfiguren gaat het me om de inspiratie van voorbeelden. Daarbij ging het mij niet alleen om hele vrome mensen, juist niet. Toen ik weer eens een serie preken hield over Abraham begreep ik dat de luisteraars in Delfshaven minstens zoveel leerden van zijn ongelof en misstappen dan van zijn geloof en vertrouwen op God.

Een oud gezegde luidt: ‘Woorden wekken, voorbeelden trekken.’ Het kan instructief zijn een jaar vooral erop

te letten hoe mensen in de Bijbel met God en elkaar omgaan. Zo is elk mens in de Bijbel voor de lezers een spiegel.

‘Heiligen en onheiligen’ leek me aanvankelijk een mooie werktitel. De titel is gebleven. Van Kohlbrugge is de uitdrukking ‘Gods heiligen zijn onheiligen’. Het zit soms dicht bij elkaar. Zijn en schijn. Vroom en goddeloos. Mijn hoop en gebed is, dat de meditatieve opmerkingen de bijbellezer helpen en triggeren, vooral stil maken om de Stem van de andere kant te horen en de Bijbel weer als nieuw te lezen.

Ds. Piet de Jong
Oktober 2021, Delfshaven

Te lezen op de feestdagen

Dit dagboek kan in elk willekeurig jaar gebruikt worden. Aangezien de christelijke feestdagen elk jaar verschuiven kon daarmee geen rekening worden gehouden.

Voor het jaar 2022 kloppen alle data. Voor de jaren daarna kun je voor de feestdagen de volgende meditaties gebruiken:

Begin Stille week – 10 april

Goede Vrijdag – 15 april

Pasen – 17 april

Hemelvaartsdag – 26 mei

Pinksteren – 5 juni

Laatste zondag kerkelijk jaar – 20 november

Advent – vanaf 27 november

Kerstfeest – 24, 25 en 26 december

JEZUS CHRISTUS

LEZEN: MATTEÛS 1:1-17

‘Overzicht van de afstamming van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham.’

Matteüs 1:1

De eerste naam die we tegenkomen in het Nieuwe Testament is natuurlijk de naam van Jezus Christus. Om Hem gaat het in het goede nieuws van God. Heiliger dan Jezus is er niet. Toch zet de evangelist Hem in een soort fotoboek met allemaal wel heel menselijke gezichten. Allemaal onheiligen. Niks geen nette mensen. Op vier vrouwen na zijn het allemaal mannen. Er is wel gezegd dat er aan al die vier vrouwen een vreemd luchtje zit. De meesten zijn van het soort ‘DNA onbekend’, soms ook nog vreemdeling. Geen mensen met wie je eer legt in je familieverhaal. Maar aan de mannen zit niet één luchtje: daar stinkt het kolossaal naar grove zonden. Is Jezus de zoon van David? De Bijbel maakt geen geheim van zijn hardheid en wreedheid. Naast andere eigenschappen. En Abraham? Zijn ongelovige zij-sprongen houden maar niet op.

Toch vinden we aan het eind van al deze dubieuze wezens ineens een babyfoto van Jezus. In deze familie wilde God komen. Met dit soort mensen wil Hij weer een jaar ingaan. Jezus is de messias en redder van echte mensen. In Hem weten we dat God met ons is. Niet omdat wij zo’n nette familie vormen, maar omdat Hij ons liefheeft.

Komt, verwondert u hier mensen, ziet hoe dat u God bemint!

Liedboek 478

HERODES IN SHOCK

LEZEN: MATTEÛS 2:1-8

‘Koning Herodes schrok hevig...’

Matteüs 2:3

Als Jezus geboren wordt, is Herodes koning in Jeruzalem. Hij is dat al jaren. Hij heeft al veel familieleden genadeloos laten verdwijnen van wie hij bang was dat ze hem naar de macht zouden staan. Trouw vazal van de keizer in Rome, gehaat bij heel het Joodse volk. Hij is in zijn nadagen. Een schrikachtig mens als het om zijn macht gaat. Wat zijn dat voor vreemde figuren ineens in zijn stad? Waar hebben ze het over? Een geboren koning en een ster? Moet hij ingrijpen? Eerst maar even luisteren.

Herodes herpakt zich. Haast alle politici zijn daar goed in. Ze zijn niet lang in shock. ‘Helpen jullie mij eens even verder,’ zegt hij tegen de schriftgeleerden. Als kerk moet je op zo’n moment altijd extra opletten. Dat doet men dan ook. Want het gaat Herodes niet om Bijbelstudie. Hij stuurt de vreemdelingen de stad uit. In Jeruzalem is er al een koning.

Mensen van het type Herodes zitten niet op een koning van God te wachten, noch op een bestuur van recht en vrede voor allen. Liegen en hard optreden kenmerken hen. Geen gevoel, wel zenuwen. Ken je zulke mensen ook in onze samenleving?

God, op wie wij wachten, geef ons moed en krachten, nu en voor altijd.

Psalm 33

MARIA

LEZEN: MATTEÛS 2:9-11

‘[Zij] vonden het kind met Maria, zijn moeder.’

Matteüs 2:11

Als de wijzen uit het Oosten het huis vinden in Betlehem, geholpen door de ster, en dan het huis binnengaan, vinden ze daar het kind met Maria, zijn moeder. Jozef is kennelijk even een timmerklusje doen, de schoorsteen moet blijven roken. Jammer voor hem. Maar voor de mannen uit het Oosten had het moment niet mooier kunnen zijn of nog meer indruk kunnen maken dan juist zo. Zij vinden het kind om wie alles begonnen is. Dit kind is de reddende koning van God. Zijn glorie straalt in deze armzalige ambiance hun hartverwarmend tegen. Vooral het noemen van Maria, ‘zijn moeder’, maakt dit kind wel heel bijzonder. Zo klein en kwetsbaar wil God met ons zijn. Bij zo veel glorie kan niemand blijven staan. Spontaan gaan ze op de knieën en brengen Hem hulde. Maria zegt kennelijk geen woord. Bijzonder. Zij is zo goed in zingen, geloven en worshippen. Hier zegt ze niets. Om hen en ons niet te storen in onze aanbidding van Jezus. Mooi zoals Maria niet van Jezus wijkt, en echt een moeder is. Maar tegelijk hen en ons stil uitnodigt dichtbij te komen. In dit evangelie zijn de magiers de eersten die Jezus huldigen. Zij staan vooraan. Als vertegenwoordigers van alle migranten en vreemdelingen. Laten we ons bij hen aansluiten.

Welkom, welkom, die ons harten, onze smarten, komt genezen, welkom moet ons Jezus wezen!

Liedboek 148

MELCHIOR

LEZEN: MATTEÛS 2:11B-12

‘Daarna openden ze hun kistjes met kostbaarheden en boden het geschenken aan: goud, wierook en mirre.’

Matteüs 2:11

De namen van de wijzen uit het Oosten vind je niet in het Bijbelverhaal. Details worden over hen vrijwel niet verteld. Waren het er drie? Er zijn ook verhalen dat ze met twaalf zouden zijn geweest. De kerkelijke traditie houdt het op drie, en noemt de namen Melchior, Caspar en Balthasar. Volgens de evangelist waren het magiërs. Dat waren wetenschappers die alles wisten van de loop der planeten, hoe die één groot verhaal vormde, waaruit je zou kunnen aflezen wat er op korte termijn zou gebeuren. Alle kans dat ze uit regio's kwamen waar men met de keizer in Rome niets ophad. Integendeel. Men verlangde naar een heerser van God die in de stijl van God zou heersen. Menselijk, rechtvaardig, barmhartig. Een vreugde voor alle volken. Was dat niet een oude, profetische belofte binnen het Joodse volk? Zo kwam het een bij het ander.

Aanbidding is nooit alleen lofprijzing. Daar hoort heel praktisch bij dat je je eigen schatten Jezus ter beschikking stelt. Zo deed men dat toen altijd en zo gebeurt het hier ook. Aanbidding maakt ook tassen open. Drie geschenken worden genoemd. Voorop loopt Melchior. Hij brengt goud. Dat is het beste van alles. Die man geeft zichzelf. Als je nooit zo ver kwam, doe het dan vandaag.

Neem mijn zilver en mijn goud, dat ik niets aan U onthoud.

Liedboek 473

CASPAR

LEZEN: PSALM 141; MATTEÛS 2:11-12

‘Laat mijn gebed voor U zijn als reukwerk.’

Psalm 141:2

Wierook gold als een kostbaar geschenk. De koningin van Seba (1 Kon. 10) nam het mee toen zij op bezoek ging bij koning Salomo. Salomo ontving haast alle dagen zulke delegaties. Behalve goud, wierook en mirre bracht men ook nog veel andere kostbaarheden.

Nummer twee van de magiërs zou Caspar geheten hebben. Caspar drukt in zijn geschenk uit: ‘Heer Jezus, U alleen komt mijn aanbedding en lofprijzing toe.’

Wierook werd veel gebruikt in de cultus. Het staat voor de verering van God. De rook steeg op en gaf zo een extra boost aan de intentie van je gebed. De rook had een lieflijke geur, je werd er vrolijk van. Caspar is kennelijk een heel religieus mens. U misschien ook wel. Misschien beseft hij ook hoe snel je als religieus mens geneigd bent jezelf te bewieroken en te proberen met lieflijke woorden God voor je te winnen. Maar hier legt hij alle wierook bij Jezus neer.

‘Wij hebben lief omdat God ons het eerst heeft liefgehad,’ zegt Johannes later (1 Joh. 4:19). Caspar maakt een mooi gebaar. Veel religie heeft iets dwingends. Caspar maakt duidelijk: laat Jezus jou dienen. Laat je diepste verlangens de God en Vader van Jezus zijn.

Op U alleen, mijn licht, mijn kracht, stel ik mijn hoop, U zorgt voor mij.

Weerklank 460

BALTHASAR

LEZEN: HOOGLIED 5:2-8; MATTEÛS 2:11-12

‘Laten alle koningen zich neerwerpen voor hem, alle volken hem dienstbaar zijn.’

Psalm 72:11

Vandaag 6 januari is wereldwijd de dag dat de komst van de wijzen uit het Oosten wordt gevierd. Een soort Kerstfeest deel 2. Het wordt meestal Driekoningen genoemd. Nu stelden we al vast dat het ging om magiërs uit oosterse regio's. Geen koningen. Wel intelligente mensen, vaak in dienst van koningen. Nu zijn er een aantal psalmen (Ps. 72 en 138) en profetische vergezichten (Jes. 60) die zeggen dat eenmaal alle koningen en machthebbers in de wereld de koning van God zullen huldigen. In de komst van de wijzen zag men al een begin. Al klopt het niet letterlijk – het is wel een Bijbelse belofte. In elk geval komen zo de volken meteen in aanraking met de geboren koning der Joden. Hun geschenken drukken het verlangen uit van de volken naar Hem.

Dat geldt zeker voor magiër nummer drie. Hij kreeg de naam Balthasar. Hij zou de gever zijn van de mirre. Mirre is een heerlijk ruikend goedje. In het boek Hooglied kom je het steeds tegen. Mirre staat voor liefde. En ook voor lijden. Want dat ligt dicht bij elkaar. Balthasar is meestal de donker gekleurde magiër. Hebben donkere mensen niet het meest moeten lijden? Met dit geschenk aanbidden we Jezus met de liefde van ons hart.

*Ik heb U lief, o schoonste licht,
gezegend Aangezicht.*

Liedboek 430

JOZEF

LEZEN: MATTEÛS 2:13-15 (16-23)

‘Jozef maakte zich gereed...’

Matteüs 2:14

Vandaag kijken we ook nog even naar Jozef. Hij lijkt in dit evangelie een bijrol te spelen. Daar heeft hij in het begin last van. Een stille man die niet veel zegt. Tot nu toe heeft hij alleen de naam ‘Jezus’ hardop gezegd, na de geboorte bij de besnijdenis. Maar wie deze naam noemt, is nooit een figurant in het verhaal van God.

Jozef is qua geloof een heel integere man, zouden wij zeggen. Elke keer weer schakelt God hem in. En elke keer lees je: Jozef maakte zich gereed... Hij hoeft niet lang na te denken. Moet het kind vluchten? Gaat Herodes tekeer? Jozef is dezelfde nacht al vertrokken.

Op een ets van Rembrandt zie je Maria op een ezeltje, Jozef ernaast lopend, achter op de ezel nog een zaag en een boortol. Mensen als Jozef kunnen overall leven, als God hen maar leidt. Zo loopt het verhaal ook af. Weer krijgt Jozef een wenk en weer: Jozef maakte zich gereed... (v. 21).

Gelovigen van het type Jozef zijn heel constant. Zij gaan voor God. Voor het kind en voor Maria. Je kunt altijd bij hen aankloppen. Ze maken zich meteen gereed en gaan wat doen. Daar mogen we allemaal wel iets meer van hebben, denk ik. Zo lang als wij aarzelen... Wil je diaken worden? Wil je helpen bij de jongeren? Kun jij de Bijbelkring leiden? Jozef maakt zich meteen gereed... En wat doe ik nu?

Als iemand een beroep op je doet, maak je meteen gereed!

NOACH

LEZEN: GENESIS 5:28-32; 6:9-10

‘Dit is de geschiedenis van Noach.’

Genesis 6:9

Al heel snel in de Bijbel kom je Noach tegen. Hij hoort nog helemaal bij de oertijd. Hij is nummer tien vanaf Adam. Hij is kennelijk een kind dat voor zijn ouders alles goed moet maken. Zo hoor je zijn vader Lamech, een wijnboer, bij zijn geboorte zuchten: ‘Dit kind zal ons troosten op deze door de HEER vervloekte aarde.’ Lamech gaat kennelijk zwaar gebukt onder het bestaan. Het geeft hem geen vreugde. Maar zoon Noach zal alles goedmaken. Met zulke kinderen loopt het meestal niet goed af. Hun ouders verwachten te veel van zo’n kind. En die verwachting kunnen ze niet waarmaken. Kan zo’n kind zich wel vrij ontwikkelen?

Nu is Noach misschien een voorbeeld dat je niet gebukt hoeft te gaan onder de last het leven van ouders te moeten laten slagen. Met Noach is het goed gekomen. Hij ontwikkelde zich tot een prima mens. Hij trouwde en kreeg drie zonen. Iedereen kent hem als een opvallend goeie vent. En kennelijk weet ook iedereen dat het geheim van Noachs leven God is. Dat verklaart veel. Als je een mens van God en voor God bent, dan ben je iemand. Dan hoef je niets meer goed te maken. Dan ga je gewoon elke dag je weg. Elke dag is een roeping, elke dag vol verwachting. Een jaar lang. Elke dag weer.

Ga met God en Hij zal met je zijn!

NOACH (2)

LEZEN: GENESIS 6:5-8, 11-13

‘Alleen Noach was Hij goedgezind.’
Genesis 6:8

Over de tijd waarin Noach leefde, horen we geen mooie verhalen. Het kwaad onder de mensen neemt zulke vormen aan, dat de HEER er spijt van krijgt dat Hij aan dit project begonnen is. Geweld en corruptie bepalen overal het beeld. Het is graaien en snaaien. God is er dichtbij aan alles een einde te maken.

Maar dan valt Gods oog op Noach.

Noach is een uitzondering tussen de mensen. Hij leeft praktisch volgens de wil van God. Ontspannen, vrolijk en onberispelijk, hij is een mens uit één stuk. En net als zijn overgrootvader Henoeh wandelt hij met God. Dat er nog zo'n mens op aarde rondloopt, geeft God vreugde. In zoverre zal Noach een voorbeeld geweest zijn voor tijdgenoten die niet terugschrokken voor geweld. Die weinig aarzelingen hadden bij het opstrijken van foute bonussen en steekpenningen. Noach doet er niet aan mee. Zulke mensen vallen op. Ook bij God. Het lijkt wel of hij God moed geeft de aarde niet op te geven, maar een nieuwe kans te geven. Zo gebeurt het.

Eén mens kan het verschil maken. Voor een hele straat, een hele familie. Ben jij een Noach?

Bewaar mijn oog, dat niet de valse schijn, dat niet de lege vreugd mijn hart bewege.

Psalm 119:14

NOACH (3)

LEZEN: GENESIS 6:14-22

‘Maar met jou zal Ik een verbond sluiten.’

Genesis 6:18a

Noach doet wat God zegt. Daarmee is zijn geloof getypeerd. Reken maar dat hij heel erg geschrokken is van het oordeel dat God aankondigde. Heeft hij nog geprotesteerd? We weten het niet. Eli Wiesel heeft eens gezegd dat wat hem betreft Noach nog wel even had mogen protesteren bij God om Hem ervan af te houden. Maar Noach doet wat God zegt. Hij brengt de ark in gereedheid. Een hele klus voor iemand die landbouwer is. Zijn zonen zullen hem geholpen hebben. Noach stelt geen vragen aan God. Noach geeft God gelijk en gelooft wat God zegt! ‘Met jou zal Ik een verbond sluiten,’ zegt God tegen hem. Alleen om Noach geeft God zijn schepping niet op.

Noach zelf hoeft niet bang te zijn, God is zijn bondgenoot. Ja maar: de burens, familie, laat Noach die ijskoude achter zich? Volgens de apostel Petrus (2 Petr. 2:5) heeft Noach zich heel vaak laten horen, en zijn medemensen opgeroepen te stoppen met kwaad en geweld en te gaan voor rechtvaardigheid. Maar blijkbaar trok niemand zich er echt iets van aan. En zo komt het moment dat Noach en zijn gezin in de ark gaan en de anderen buiten blijven. Jezus zegt later: ‘Zo zal het ook zijn bij mijn komst’ (Luc. 17:26-27). Daarom: wees wakker. Jezus’ dag zal er ineens zijn!

*God geve mij, Jeruzalem, dat ik eens op een dag een pelgrim
aan uw poorten ben en dat ik binnen mag.*

Liedboek 265

MEVROUW NOACH

LEZEN: GENESIS 7:1-9

‘Noach [ging] de ark in, samen met zijn zonen, zijn vrouw en de vrouwen van zijn zonen.’

Genesis 7:7

Vandaag denken we even na over de vrouw van Noach. Ze lijkt in het Bijbelverhaal nauwelijks een rol te spelen. Ze wordt alleen genoemd samen met haar drie zonen Sem, Cham en Jafet en hun vrouwen. Zou Noach met haar vaak hebben overlegd? En met zijn getrouwde zonen? Zo weinig het Bijbelverhaal geeft over mevrouw Noach, zo veel geven joodse bronnen over haar. Zij zou Naäma geheten hebben, anderen hebben het over een Noria. Zij was het niet eens met Noach. Terwijl Noach heel duidelijk luisterde naar God, had zij haar vragen. Ze zou herhaaldelijk de bouw van de ark hebben gesaboteerd door die in brand te steken, zodat Noach weer van voren af aan moest beginnen. Daarom deed hij zo lang over het bouwen van de ark. De verhalen laten zien dat men al heel vroeg nadacht over de rest van de familie. In zulke kritische situaties trekken man en vrouw vaak één lijn, maar niet altijd. Vrouwen oordelen vaak milder dan mannen. Was dat in het gezin van Noach ook zo? Had mevrouw Noach meer compassie met de mensen die zouden omkomen?

Bij Noach lijkt weinig twijfel. Heeft zijn vrouw de tijd zo lang mogelijk gerekt? In het geduld van God? In elk geval stapt ze wel in. Ze laat Noach niet alleen.

Heer, geef mij geduld en wijsheid in mijn relatie.

NOACH HET LAATST

LEZEN: GENESIS 7:10-16

‘Toen sloot de HEER de deur achter hem.’

Genesis 7:16

Dat moet voor Noach een heel moeilijk moment geweest zijn. Vele jaren is hij bezig geweest met het project ‘ark van Noach’. Een groot reddingsschip voor het moment dat de dijken breken. Noach is een volhouder. Maar als het eindelijk zover is, en de HEER zegt: ‘Ga nu in de ark, straks komt het water,’ dan zie je in gedachten Noach staan bij de deur. Behalve zijn gezin is er kennelijk niemand komen opdagen. Jaren evangelisatiewerk voor niets gedaan. Alle dieren zijn al binnen. Zijn vrouw zou het langst hebben geaarzeld.

Maar dan komt het moment dat ook Noach naar binnen moet. Het water staat al tot zijn schouders, weet een joodse overlevering. God doet de deur dicht. Niet Noach. ‘Ben jij de laatste? Dan gaan we nu afsluiten.’

Afsluiten is een verantwoordelijk werk. In het woord ‘afsluiten’ zit iets van zorg, van bescherming, binnen en veilig zijn. Het woord kan ook iets definitiefs hebben. Iets van: je bent te laat, de deur is dicht. Of andersom: je zit in een vliegtuig, er volgen een paar instructies, en dan gaat de deur dicht en iedereen weet: nu kun je er niet meer uit. Als laatste ging Noach naar binnen. Afsluiten doet de HEER gelukkig altijd zelf.

‘Doe alle moeite om door de smalle deur naar binnen te gaan, want velen (...) zullen proberen naar binnen te gaan maar er niet in slagen.’

Lucas 13:24

NOACH ALLEEN

LEZEN: GENESIS 7:17-24

‘Alleen Noach bleef over, met alles wat bij hem in de ark was.’

Genesis 7:23

De laatste jaren zijn er regelmatig geweldige plensbuien. Zit je in een auto, dan voel je je overvallen. Wanneer houdt het op? Noach zit er al veertig dagen in. Harde regen, aanhoudende slagregens, met donder en bliksem, windvlagen, storm. In de ark van Noach zit je droog, maar is het er ook gezellig? Zitten ze een spelletje te doen zoals kinderen op een camping als het heel de dag regent? Ik denk van niet. Want dit is erger dan een coronacrisis. Alle mensen en dieren komen om. Misschien horen ze binnen in de ark hun hulpgeroep wel. De situatie is zo verbijsterend dat je nergens meer aan denkt. Alleen maar: wanneer houdt het op? En waar drijven we heen? Er is nergens meer een haven. Ze drijven terug naar de afgrond van Genesis 1 vers 1.

Wat een afschuwelijk verhaal. Overigens, wat is verhaal en wat is werkelijkheid? Het loopt heel erg door elkaar. Je leest over overstromingen in India, Bangladesh, China. Dan voel je hoe het Noach-verhaal diep in onze eigen werkelijkheid steekt, vol grillige en dreigende klimaatveranderingen. Hier en daar van noachitische omvang. En dan? Op je post blijven. Doen wat je hand vindt om te doen. Met het geloof van Noach in de ark.

O God, als virussen rondwaren en dijken breken, geef ons geloof onze hoop op U te zetten.

WACHTEN

LEZEN: GENESIS 8:1-14

‘Noach maakte het dak van de ark open en keek rond
– de aarde was drooggevallen.’

Genesis 8:13

Wachten is een belangrijke houding van geloven. Soms is geloven alleen maar wachten. Wachten op God. Noach is er heel goed in. Na vijf maanden oeverloos zwalken over de oerzee merkt hij verandering, maar blijkbaar kan hij nog niet zien wat er buiten gebeurt. Door het kleine raam in het dak ziet hij alleen de wolken. Wachten dus! Maar stilzitten doet hij niet. Eerst laat hij een raaf uit. Vervolgens een duif. Je voelt de spanning stijgen. Noach wacht elke keer zeven dagen. Alsof hij leeft van sabbat tot sabbat. Van zondag naar zondag. Maar dan eindelijk: de duif komt niet meer terug. Dan kan hij niet meer wachten en breekt hij het luik in de bovenkant van de ark helemaal open. Snel hijst hij zich naar boven in de frisse lucht en kijkt om zich heen. Zelden zal iemand met meer vreugde de frisse lucht hebben ingeademd en naar de aarde hebben gekeken dan Noach op dit moment.

Op zo'n moment prijs je God. Als een venster opengaat, nadat alle deuren dichtgevallen waren. Alsof het leven opnieuw begint. Het stralende gezicht van Noach boven de ark uit werkt aanstekelijk. Al Gods beloften worden vervuld. Op God kun je wachten.

Uiteindelijk gaat het om drie dingen: bidden, het goede doen en wachten op God.

Uit de doopbrief van Bonhoeffer aan zijn neefje

NOACH DANKT GOD

LEZEN: GENESIS 8:15-22

‘Noach bouwde een altaar voor de HEER.’

Genesis 8:20

Noachs eerste gang op de nieuwe aarde is een gang naar de kerk. Hij bouwt een altaar en brengt dankoffers aan God. Een offer dat God aangenaam is, en zo kan de geschiedenis op de aarde opnieuw beginnen. Een kort zelfgesprek van God maakt ons echter duidelijk dat Hij zich geen illusies maakt over de mensen, als zouden zij zich nu beter gedragen dan op de eerste aarde. We zijn dan ook niet terug in het paradijs. God weet heel goed dat ons mensenhart boos is. Om dat te reinigen is meer nodig dan water. Daarvoor, zegt Jezus, zijn nodig: water en bloed! Daarom zal God de aardbodem met alles wat erop leeft niet nog eens in één klap verwoesten vanwege de boosheid der mensen. God heeft zijn schepping lief om zichzelf. En in die zorg mogen wij ons met Noach opgenomen weten.

Spontaan brengt Noach God dank. Zijn gezin zal om hem heen gestaan hebben. Acht mensen die opnieuw mogen beginnen. Wie maandenlang het klotsen van het doodswater gehoord heeft, vindt nauwelijks woorden om God te danken.

*Ik kom met gaven in mijn handen.
Zie, tot uw tempel treedt uw knecht
en brengt U, Heer, de offeranden,
U in benauwdheid toegezegd.*

Psalm 66

BOOG IN DE WOLKEN

LEZEN: GENESIS 9:8-17

‘Als Ik de boog in de wolken zie verschijnen, zal Ik denken aan het eeuwigdurende verbond tussen God en al wat op aarde leeft.’

Genesis 9:16

Donkere wolken en regenachtig weer kunnen heel deprimerend werken. Sommige vakanties vallen letterlijk in het water. Je verlangt naar de zon en het blijft maar regenen. En de kinderen maken ruzie. Veel mensen zijn erg gevoelig voor donker weer. Vooral in de herfst- en wintermaanden. We kunnen ons voorstellen dat ook Noach geen groot liefhebber was van regenwolken en regenbuien. God troost hem echter nadrukkelijk door hem te verzekeren dat Hij de aarde niet meer zal verwoesten door zoiets als een zondvloed. In een verbond met Noach en met alles wat leeft in zijn schepping legt God zijn belofte vast. Noach krijgt van dat verbond geen schriftelijke akte, wel een sprekend en zichtbaar teken: de regenboog! Op dat teken moet hij maar goed letten als de lucht donker begint te worden. Zie je een regenboog, dan weet je dat achter de wolken de zon schijnt.

Maar het is ook een teken voor God zelf! Een teken dat God eraan herinnert dat Hij zelf beloofd heeft zijn aarde en zijn mensen trouw te zijn. Elke dag! Ook vandaag! Regent het erg vandaag? Is het vroeg donker? Laat je niet deprimeren! Donkere wolken en regenachtig weer zijn niet het laatste. Let op de boog in de wolken.

Als je de boog ziet, denk dan aan Gods trouw.

NOACH SCHIET UIT

LEZEN: GENESIS 9:18-29

‘Vervloekt zij Kanaän, knecht van zijn broers zal Kanaän zijn, de minste van alle knechten.’

Genesis 9:25

Noach valt heel hard uit als hij uit zijn roes wakker wordt. En vreemd: niet zijn zoon Cham krijgt van hem de volle laag van de vloek, maar diens zoon Kanaän. Maar die heeft zijn opa toch niets aangedaan? Had Noach niet beter een poosje zijn mond kunnen houden en zich schamen? Zulke gedachten komen al snel bij je op. Een oudere man die te veel drinkt en daardoor niet meer let op zijn decorum. Zo gaat dat! Nee, niet zo best! Wat heeft drank toch een ontluisterende werking! Wat maakt drank veel stuk! Maar wat heeft Noachs kleinzoon daarmee te maken?

Blijkbaar meer dan wij denken. Respect voor ouderen vormt in de Bijbel een soort graadmeter voor de humaniteit. Wat dat betreft maakt Cham geen goede indruk. Noach maakt duidelijk hoe zoiets doorwerkt bij kinderen, die altijd nog weer een stap verder gaan. En dan valt de naam van Kanaän. Waarom? Omdat uit Kanaän een volk zal voortkomen waarmee Israël later heel wat te stellen zal krijgen. Overigens: Noach vloekt, maar noemt de naam van God niet. Ondanks zijn roes weet hij blijkbaar toch wat hij zegt. Toch een vreemd slot van de geschiedenis van de rechtvaardige om wie God de schepping bewaarde. Zo gaat het wel vaker.

Wijn verheugt het hart, zegt de Schrift. Maar laat het wel leuk blijven voor iedereen.

ABRAM

LEZEN: GENESIS 12:1-9

‘Abram trok weg uit Charan, zoals de HEER hem had opgedragen.’

Genesis 12:4

Met Abram begint het verhaal van Israël. Ineens is daar Gods stem die hem dringend uitnodigt alles wat hem houvast geeft, zoals zijn vertrouwde omgeving, religie, zelfs familie, op te geven en de stem van God te volgen. Waarheen? Naar een land dat God belooft. God belooft hem ook te zegenen. Met wie zou Abram deze stem overlegd hebben? Zijn vader, die juist bezig was op te breken? Zijn broers? Zijn vrouw?

Typerend voor Abram is dat hij meteen opstaat en de stem volgt. Geloven in de God van Abram ziet er nog steeds zo uit: luisteren naar de stem van God, zijn beloften diep in je opbergen, opstaan, loslaten wat je tot dat moment houvast, zin en richting gaf. En God bijna blindelings volgen, als een kompas in de mist.

Abram is daarmee de vader van alle gelovigen. Het is een geloofshouding met veel opstaan en bewegen, geen theorie, geen fijn mystiek gevoel. Maar opstaan en gaan. Mocht iemand een beetje moeite hebben met dat ‘vader’ van alle gelovigen, denk dan aan Maria: de moeder van alle gelovigen. Ook zij is een snelle beslisser: ‘Heer, doe met mij wat U van plan bent.’ Een aanrader, net als Abram. Doe gewoon wat God van je vraagt.

Hoe wonderbaar is uw getuigenis, ik zal het altijd in mijn hart bewaren.

Psalm 119

SARAI

LEZEN: HEBREEËN 11:8-12

‘Hij [Abram] nam zijn vrouw Sarai mee...’
Genesis 12:5

Als God je roept en je je laat meenemen richting zijn koninkrijk, voelt dat als een losscheuren van vertrouwde patronen, familie en vrienden. Als een totale reset van je mind en je dromen. Het zet stil en voelt eenzaam. Maar je hoeft zelden alleen op weg te gaan. God geeft altijd mensen die meegaan. Vaak is dat een partner, die er misschien nog niet veel van begrijpt, maar die wel zegt: doe jij maar, ik ga met je mee. Op zich is zo’n meeloper een zegen van God. En er is de kans dat hij of zij gaandeweg ook innerlijk meegaat. Als men merkt dat volgen van God niet een opgeven van vrijheid is, maar juist echt vrij worden. Vrij van angst, van dwangmatig gedrag, foute patronen. Is het met Sarai ook zo gegaan? De Hebreënapostel zet later ook haar in de rij van geloofsgetuigen uit de oudheid. Zij is de eerste vrouw in de rij. En wat voor geloof zij had? ‘Zij vertrouwde op degene die de belofte had gedaan,’ zegt de apostel (Heb. 11:11). Ook Sarai zette haar ziel en zaligheid – en vruchtbaarheid – in op de belofte van God. Zo kreeg zij Isaak en werd zij de stammoeder van vele nakomelingen. Meegaan met Abraham betekende niet zichzelf verliezen, maar zichzelf vinden. Vrouwen hebben vaak veel te winnen bij een geloofsstap. Veel vrijheid en zelfstandigheid.

Allen die geloven zijn Abrahams geslacht, geboren uit den hoge, getogen uit de nacht.

Liedboek 3

LOT

LEZEN: GENESIS 13

‘Daarom koos Lot voor zichzelf de Jordaanvallei (...). Zo gingen ze uiteen.’

Genesis 13:11

Toen Abram de stem van God volgde, ging behalve Sarai nog iemand mee, namelijk Lot, de zoon van zijn overleden broer. Kennelijk sprak de weg waar Abram voor koos, hem aan. Een weg van geloof, durf, volgen van God. Spannend. En heeft Abram Lot misschien gezien als zoon en erfgenaam, mocht hij kinderloos blijven? Hoe dan ook: voor Abram is de ruzie tussen de herders een drama. Op zo'n moment is het wijs een beetje afstand te nemen. Lot grijpt zijn kans, niet gehinderd door de gedachte dat God aan Abram het land had beloofd, niet aan Lot. Lot kiest *voor zichzelf*, zegt de Bijbelverteller treffend. Hij kiest de streek waar je als nomademan met schapen en geiten het beste economische perspectief hebt. Hij kiest voor de waterrijke regio Sodom, hoewel iedereen wist dat de mensen en het leven in die regio niet deugden.

Het is overall wel wat, zal hij gedacht hebben. Lot is geen pelgrim-gelovige. Hij heeft zijn doel bereikt.

Abram is teleurgesteld. Maar God zegt: ‘Kijk om je heen, heel het land heb Ik jou beloofd.’ Reden voor Abram om een altaar te bouwen en God groot te maken. Opnieuw laat Abram de stem van God het zwaarst wegen. Alleen zo kom je aan je ultieme doel.

Heer, wijs mij uw weg en leid mij als een kind.

Opwekking 687

HAGAR

LEZEN: GENESIS 16:1-16

‘U bent een God die mij ziet...’

Genesis 16:13

Als slavin – tegenwoordig zegt men: slaafgemaakte, want niemand wordt zo geboren – was Hagar een meisje in de huishouding van Sarai dat nauwelijks meetelde. Haar zelfbeeld zal superlaag geweest zijn. Toch deelde ze ongemerkt in de belofte aan Abram. Zoals vaker mensen die we geneigd zijn over het hoofd te zien toch meeliften in de gang en genade van God. Hagars zelfbeeld stijgt echter enorm als ze merkt dat ze iets kan wat Sarai niet kan: zwanger worden.

De rol van Sarai in dit verhaal is niet fraai. Al ging het in die cultuur vaker zo toe als je geen kinderen kreeg – begin je op dit punt te rommelen, dan kan een en ander weleens heel anders uitpakken. Sarai gaat niet vrijuit. Abram ook niet.

In onze tijd vinden er in onze samenleving ook wel soortgelijke kind-krijg-projecten plaats. Maar niemand heeft de rode draad van zijn biografie zelf in handen. Voor je er erg in hebt, gebeuren er dingen die je niet had gepland.

Opvallend: als Hagar wegvlucht, komt God haar tegen. Hij spreekt haar liefdevol toe. En Hagar? ‘U bent een God van het zien!’ Gezien zijn en gevonden zijn is de geloofservaring van Hagar. Van Jezus lees je vaak dat Hij stilstaat en iemand echt even aankijkt. Alle kennen van God begint met gezien en gekend zijn door Hem.

Heer, wend uw aangezicht mij vriendelijk toe!

VROUW VAN LOT

LEZEN: GENESIS 19:1-3, 15-26

‘De vrouw van Lot, die achter hem liep, keek om.’
Genesis 19:26

Lot blijft maar aarzelen. Twee engelen dringen er bij hem op aan zo snel mogelijk Sodom te ontvluchten. Maar Lot blijft aarzelen. Hij kan niet loskomen van zijn mooie huis en functie in de stad. En zijn vrouw al helemaal niet. Volgens de joodse traditie moet zij afkomstig zijn uit een familie in Sodom en zou ze Edit heten. Zo kwaad wonen als het daar was – vooral vreemdelingen en armen werden heel slecht behandeld –, als je er geboren bent, voelt dat anders.

Hun twee dochters waren al uitgehuwelijkt. Je kunt je voorstellen dat mevrouw Lot zich verzette. Ook zou ze zich verzet hebben toen Lot de twee dochters aanbood ter verkrachting aan de rellende Sodomieten. Zijn twee toekomstige schoonzonen denken dat hij een grap maakt. Dan dwingen de engelen Lot, zijn vrouw en zijn dochters de stad uit. ‘Kijk niet om en sta nergens stil,’ zeggen die nog. Maar voor mevrouw Lot is dit te veel. Zij kijkt om, ziet haar stad in brand staan, haar huis, haar spullen. Ze versteent en verandert in een zoutpilaar.

Hierbij kan iedereen zich wel iets voorstellen. Het is geen slechte vrouw. En ongelovig zal ze ook niet geweest zijn, anders dan Lot wellicht. Maar er zijn momenten in het leven dat je niet moet omkijken maar voor je uit kijken. Gelukkig gaat Iemand voor ons uit.

Heer, help mij vandaag vóór me te kijken!

HAGAR HUILT

LEZEN: GENESIS 21:10-21

‘Terwijl ze daar zo zat, hilde ze bittere tranen.’

Genesis 21:16

Dit is een aangrijpend plaatje. Hagar huilt bittere tranen. Het water is op, haar kind Ismaël ligt een eindje verder onder een struik. Het kind redt het niet meer. Hagar huilt en huilt, de voering uit haar keel. In de tent van Abraham is het tussen Hagar en Sara niet meer goed gekomen. En ook niet tussen Ismaël en Isaak. Had Hagar schuld daaraan? ‘Jaag die slavin weg,’ zei Sara. Abraham wilde dat niet. Ismaël was toch zijn zoon? Maar God zei: ‘Doe het toch maar. En wees getroost: Ik zorg voor Hagar en Ismaël. Hij deelt in jouw zegen.’ Zo stuurde Abraham hen weg. De woestijn in.

Hagar verdwaalt en het ziet er slecht uit. Op het moment zien we haast alle dagen zulke jonge moeders met een of meer kinderen onderweg. Op de vlucht, overal weggejaagd. Ook door ons teruggestuurd, terug de woestijn in. Niemand wil hen hebben. Gelukkig, God ziet haar en hoort ook het kind huilen. ‘Hagar, sta op, help de jongen overeind, Ik zal hem zegenen.’ Hagars tranen zijn de eerste tranen in de Bijbel. Is God gevoelig voor tranen en het huilen van een kind? Dan is het wel zaak dat wij alert zijn. Voor jonge moeders als Hagar en kinderen als Ismaël. Want God laat Ismaël niet los. Hij zou de stamvader zijn van alle moslims. Ook hun tranen zijn God kostbaar.

‘Vang mijn tranen op in uw kruik. Staat het niet alles in uw boek?’

Psalm 56:9

In dit dagboek zoomt de auteur steeds in op een persoon uit de Bijbel en op haar of zijn leven in relatie tot God. Op die manier wil hij de verwevenheid tussen ons verhaal en de verhalen uit de Bijbel zichtbaar maken: Abraham die na zoveel jaren weer eens een altaar bouwt, Mozes die op een cruciaal moment een harde klap uitdeelt, Samuel die wel heel vroom begint maar later wat twijfelachtig overkomt, Ruth die zich niet laat wegsturen door Naomi, maar ook Orpa die wel gaat. Is zij een afvallige? Jona die vlucht en een corrupte ambtenaar die een volgeling wordt, een ethiopier die zich laat dopen, een vrouwelijke paratype die een beroep doet op Paulus, een dure boetiekonderneemster die een huiskring begint, enzovoort.

Met dit dagboek komen de bijbelse verhalen en personen nog dichterbij.

Drs. Pieter L. de Jong is emeritus predikant in de Protestantse Kerk. Tot zijn emeritaat was hij ruim twintig jaar predikant van de Oude of Pelgrimvaderskerk in Rotterdam-Delfshaven. Van zijn hand verschenen eerder onder meer de dagboeken *Zijn roepstem horen*, *Doorgeven* en *Door vreemd gebied*.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT